محیط زیست

گردشگری مسئولانه!

گردشگری به عنوان یک صنعت درآمدزا، همواره با چالش مدیریت پسماند، حفظ منابع طبیعی و کنترل توسعه زیرساخت‌ها همراه بوده است.

در ایران به دلیل تنوع اقلیمی و تمرکز سفرهای تابستانی در مناطق کوهستانی و جنگلی شمال و همچنین مناطق ساحلی و گرمسیری جنوب کشور اثرات تخریبی گردشگری شدت بیشتری پیدا کرده است.

اثرات تخریبی در شمال کشور

مناطق شمالی ایران با طبیعت سرسبز و آب‌وهوای معتدل خود، کانون اصلی سفرهای داخلی در فصول گرم هستند. افزایش ناگهانی جمعیت موقت منجر به تولید حجم زیادی از زباله به‌ویژه پلاستیک در طبیعت و حاشیه رودخانه‌ها و جنگل‌ها می‌شود.

متأسفانه سیستم‌های تصفیه فاضلاب شهری و محلی توان مدیریت این حجم از بار اضافی را ندارند و آلودگی آب‌های سطحی و زیرزمینی را تشدید می‌کنند. میزان تولید پسماند در اوج سفر ممکن است چندین برابر حالت عادی شود، به طوری که برآوردها نشان می‌دهد در برخی نقاط گردشگری، ظرفیت دفع زباله به طور موقت ۱۰۰ درصد افزایش می‌یابد.

استفاده بی‌رویه از وسایل نقلیه موتوری و فعالیت‌های تفریحی پرسروصدا موجب پراکندگی و استرس در حیات وحش شده و چرخه طبیعی زندگی آن‌ها را مختل می‌کند. این آلودگی می‌تواند منجر به کاهش نرخ زادآوری و تغییر الگوی تغذیه گونه‌های حساس شود.

تقاضای فصلی منجر به ساخت‌وسازهای غیرمجاز و غیراستاندارد ویلاها و کمپ‌های اقامتی در حریم جنگل‌ها و دامنه‌ها می‌شود که ریشه اصلی جنگل‌زدایی و از بین رفتن پوشش گیاهی طبیعی است. این ساخت‌وسازها اغلب بدون رعایت حریم رودخانه‌ها و مناطق مرتفع انجام شده و با تغییر شیب زمین، ظرفیت رانش زمین را افزایش می‌دهند. نصب چادر، روشن کردن آتش و تردد خودروها در خارج از مسیرهای مجاز، لایه سطحی خاک را آسیب‌پذیر کرده و زمینه‌ساز فرسایش در فصل بارندگی‌های بعدی خواهد بود. آسیب به لایه سطحی خاک که غنی‌ترین بخش خاک است، ترمیم‌پذیری اکوسیستم را به شدت کاهش می‌دهد.

اثرات تخریبی در جنوب کشور

مناطق جنوبی کشور نیز از جمله سواحل خلیج فارس و دریای عمان همواره به دلیل برخورداری از آب‌وهوای گرم و جاذبه‌های آبی، میزبان گردشگران در فصول پاییز و زمستان هستند. ساخت‌وساز در نزدیکی خط ساحلی و تخریب پوشش گیاهی طبیعی تثبیت‌کننده ساحل مانند درختان حرا در خلیج فارس، سرعت فرسایش را در برابر باد و آب‌های ساحلی به شدت افزایش داده است.

مصرف بی‌رویه آب برای مصارف روزمره هتل‌ها، استخرها و شست‌وشو در مناطقی که اساساً با کمبود آب مواجه‌اند، فشار مضاعفی بر سفره‌های زیرزمینی وارد می‌کند. آب شیرین در مناطقی مانند کیش و قشم اغلب از طریق شیرین‌سازی تأمین می‌شود که خود نیازمند مصرف انرژی زیادی است یا از طریق برداشت مستقیم از سفره‌های کم‌عمق صورت می‌گیرد.

آلودگی نفتی ناشی از تردد قایق‌ها و شناورهای تفریحی و آلودگی ناشی از پساب‌های شهری زیستگاه‌های حیاتی مرجان‌ها، لاکپشت‌های دریایی و پرندگان مهاجر را تهدید می‌کند زیرا پساب‌های فاضلاب حاوی نیترات و فسفات سبب شکوفایی جلبکی شده و با کاهش اکسیژن محلول، زیستگاه‌های دریایی را دچار خفگی می‌کند.

ورود گردشگران به مناطق حساس کویری و تپه‌های ماسه‌ای نیز موجب تغییر مسیر حرکت بادها شده و تپه‌زایی طبیعی را تغییر داده و به بیابان‌زایی و نابودی گیاهان بومی کمک می‌کند.

گردشگری مسئولانه

تخریب‌های ناشی از گردشگری تابستانی در شمال و جنوب ایران، اگرچه با انگیزه‌های اقتصادی صورت می‌گیرد، اما خسارت‌های بلندمدتی به محیط زیست وارد می‌کند. این خسارت‌ها شامل کاهش تنوع زیستی، افزایش فرسایش خاک و آلودگی منابع آبی است که در درازمدت، پایداری صنعت گردشگری را نیز به خطر می‌اندازد.

روستاهایی که رنگ مزرعه را از دست داده‌اند

«ویلاسازی» سود کوتاه مدت، زیان ابدی

بابک رحیمیان | زمین‌هایی که در حاشیه شهرها، روزگاری بوی خاک و شخم می‌دادند، حالا با دیوار و سنگ پوشیده شده‌اند. اراضی کشاورزی یکی‌یکی از نقشه تولید خارج می‌شوند و پدیده تغییر کاربری اراضی کشاورزی به یکی از بحران‌های پنهان اما فراگیر ایران بدل شده است.

در مسیر لاهیجان به لنگرود، کرانه‌های سبزی که روزی شالیزار بودند حالا پر از تابلوهای فروش و دیوارهای نوسازند. کشاورزان قدیمی می‌گویند کشت برنج یا چای دیگر صرفه ندارد، از این رو بخشی از زمین خود را می‌فروشند تا دست‌کم زندگی خود و فرزندانشان را سر و سامانی بدهند.

این روایت، تنها صدای یک کشاورز نیست؛ صدای بسیاری از روستاییانی است که میان ماندن در خاک و دوام نیاوردن، دومی را برگزیده‌اند.

از تغییر اراضی کشاورزی که بگذریم این روزها حتی حریم دریا و نوار ساحلی نیز که پیش از این حکم زمین فوتبال بچه‌های محلی را داشت، جای خود را به ویلاهای چند میلیارد تومانی داده است.

به طور مثال در خیابان شهید اسحاقی شهر فریدونکنار به عنوان اصلی‌ترین خیابان به موازات دریا که قدم می‌گذاری، ویلاهای بسیاری در حاشیه نوار ساحلی قد کشیده‌اند که بنا بر گفته مردم محلی قریب به اتفاق آن‌ها واژه «تصرفی» را یدک می‌کشند و اکثراً به صورت قولنامه‌ای خرید و فروش می‌شوند.

با اینکه این شهر به دلیل حضور سرمایه‌گذاران دچار تحول شده و برج‌های بسیاری تا میانه آسمان قد کشیده‌اند، اما به قول قدیمی‌ها بسیاری از این ساختمان‌های امروزی «بنجاق» یا همان سند رسمی نداشته و با وجود گذشت بیش از ۳۰ سال از سال ساخت برخی از مجتمع‌ها هنوز اراده‌ای برای ساماندهی آن از طرف دولتمردان جزم نشده است.

بسیاری از این ویلاهای ساحلی حالا با اجاره دادن به گردشگران وارد فاز تجارت شده‌اند، اما بنا بر گفته مسئولان شهرداری و راه و شهرسازی، تصرفی هستند و به نظر می‌رسد مسئولان شهری نیز با این موضوع کنار آمده و با واگذاری امتیازات آب، برق و گاز این تصرفات غیرقانونی را به رسمیت شناخته‌اند!

قانون هست، مجری نیست

طبق قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها مصوب ۱۳۷۴، هر گونه تغییر کاربری زمین بدون مجوز رسمی، جرم محسوب می‌شود، اما واقعیت میدانی چیز دیگری می‌گوید؛ صدها مورد تغییر کاربری غیرمجاز هر سال ثبت می‌شود و بسیاری از آن‌ها هیچ‌گاه به وضعیت اولیه بازنمی‌گردند.

کارشناسان حقوق شهری می‌گویند مجازات‌ها بازدارنده نیست، زیرا در برابر سود چند میلیاردی تغییر کاربری، جریمه چند ده میلیونی تأثیری ندارد.

افزایش بی‌رویه قیمت زمین و رکود مزمن کشاورزی، ترکیب خطرناکی ساخته است، از این رو برای مالکان خرد، تبدیل زمین به ویلا ساده‌ترین راه فرار از بدهی و رکود است.

این موضوع موجب شده سرمایه‌گذاران شهری هم از این موج استقبال کنند، چون زمین کشاورزی از همه ارزان‌تر است و مجوز گرفتن برای ساخت‌وساز، راه‌هایی دارد که قانون هنوز سد محکمی مقابلش نکشیده است.

امنیت غذایی زیر سایه آهن و سیمان

تغییر کاربری فقط توسعه کالبدی نیست؛ تهدیدی برای امنیت غذایی کشور است. ایران در دهه‌های اخیر وابستگی بیشتری به واردات غلات پیدا کرده و کاهش زمین‌های زیر کشت، این وابستگی را تشدید می‌کند.

هر متر از زمین کشاورزی که از بین می‌رود، ده‌ها سال زمان نیاز است تا خاکی با همان کیفیت دوباره شکل بگیرد. کارشناسان جهاد کشاورزی هشدار می‌دهند ایران سالانه هزاران هکتار زمین حاصلخیز را از دست می‌دهد.

باور عمومی این است که تغییر کاربری فقط در شمال کشور مشکل‌زاست، اما در استان‌های مرکزی مانند البرز، فارس و اصفهان نیز بخش بزرگی از باغ‌ها و دشت‌ها به ساختمان و انبار تبدیل شده‌اند.

بنا بر گفته کارشناسان وقتی زمین کشاورزی را از چرخه تولید خارج می‌کنیم، عملاً اطمینان غذایی نسل آینده را گروگان گرفته‌ایم. بازگرداندن این زمین‌ها تقریباً ناممکن است.

شاید این روزها هنوز در گوشه‌ای از خاک ایران صدای داس و شخم شنیده شود، اما اگر روند فعلی ادامه یابد، تا یک دهه آینده بخش بزرگی از سفره کشاورزی کشور به ویلا تبدیل خواهد شد.

صیانت از زمین‌های کشاورزی؛ ضرورتی ملی

دکتر جلیل حاجی حسینی، وکیل پایه یک دادگستری و مدرس حقوق اقتصادی در گفت‌وگو با قدس بیان می‌کند: زمین در فرهنگ ایرانی - اسلامی صرفاً یک مال قابل دادوستد نیست؛ امانتی است در دست نسل حاضر برای آیندگان. این کارشناس حقوقی با اشاره به این موضوع که اراضی کشاورزی، پشتوانه امنیت غذایی و یکی از پایه‌های استقلال اقتصادی کشور به شمار می‌رود و هر گونه تعرض بی‌ضابطه به آن، در نهایت متوجه منافع عمومی خواهد بود، ادامه می‌دهد: از همین رو، صیانت از این سرمایه ملی، تنها یک تکلیف اداری یا مأموریت سازمانی نیست، بلکه مسئولیتی حاکمیتی و مردمی است که با سرنوشت توسعه پایدار کشور گره خورده است.

حسینی به ما می‌گوید: در ماه‌های اخیر، گزارش‌های رسمی حاکی از آن است که در ۱۱ ماه گذشته از تغییر کاربریِ صدها قطعه زمین کشاورزی جلوگیری شده است؛ اقدامی که نشان‌دهنده عزم دستگاه‌های مسئول در مقابله با تخلفات است.

علاج واقعه پیش از وقوع

این کارشناس حقوقی این برخوردها را ضروری می‌داند، اما معتقد است: تجربه عملی در حوزه دعاوی اراضی نشان می‌دهد این رویکرد صرفاً پسینی و مبتنی بر تشکیل پرونده، صدور حکم و قلع و قمع بناهای غیرمجاز هر چند لازم است، اما نمی‌تواند به تنهایی ریشه‌های مسئله را بخشکاند.

حسینی می‌گوید: بخش قابل توجهی از تغییر کاربری‌های غیرمجاز، نتیجه خلأهای ساختاری و نارسایی‌های نهادی است.

وی عنوان می‌کند: پیچیدگی فرایندهای اداری، طولانی بودن زمان رسیدگی به درخواست‌ها، نبود وحدت رویه میان دستگاه‌های مرتبط، ابهام در ضوابط و حتی تعارض میان برخی مقررات، زمینه را برای بروز تخلف یا اختلاف فراهم می‌کند. در چنین شرایطی، گاه شهروندان قانون‌مدار نیز به دلیل ناآگاهی یا سردرگمی اداری، ناخواسته در معرض مسئولیت قرار می‌گیرند.

وی توضیح می‌دهد: عدالت اقتضا می‌کند پیش از تشدید ضمانت اجراها، بسترهای پیشگیری، شفافیت و آموزش عمومی تقویت شود.

نیاز به صیانت هوشمند داریم

دکتر جلیل حاجی حسینی با اشاره به این موضوع که صیانت هوشمند از اراضی کشاورزی به معنای گذار از «واکنش به تخلف» به «پیشگیری از تخلف» است، ادامه می‌دهد: این رویکرد بر سه اصل شفافیت، سرعت و هماهنگی استوار است.

وی با بیان اینکه ایجاد سامانه‌های جامع و برخط برای اعلام وضعیت کاربری هر قطعه زمین، دسترسی آسان شهروندان به ضوابط و مقررات، تعیین مهلت‌های مشخص و کوتاه برای پاسخ‌گویی به درخواست‌های قانونی و نیز تبادل داده میان نهادهای اجرایی و قضایی می‌تواند بسیاری از زمینه‌های اختلاف را از میان ببرد، یادآور می‌شود: در چنین چارچوبی، هم امکان سوءاستفاده کاهش می‌یابد و هم اعتماد عمومی تقویت می‌شود.

عدالت اجتماعی

حاجی حسینی با اشاره به این نکته که از منظر عدالت اجتماعی نیز موضوع زمین حساسیتی دوچندان دارد، ادامه می‌دهد: تغییر کاربری‌های بی‌ضابطه معمولاً سودی کوتاه‌مدت برای گروهی محدود ایجاد می‌کند، اما هزینه‌های بلندمدت آن بر دوش عموم جامعه و به‌ویژه اقشار آسیب‌پذیر قرار می‌گیرد.

این مدرس دانشگاه کاهش اراضی حاصلخیز، افزایش وابستگی به واردات محصولات اساسی، رشد بی‌رویه حاشیه‌نشینی شهری و فشار مضاعف بر زیرساخت‌های عمومی را بخشی از پیامدهای این روند دانسته و به ما می‌گوید: امنیت غذایی مفهومی فراتر از تأمین روزمره کالاهای اساسی است؛ این مفهوم با ثبات اجتماعی، کرامت انسانی و اقتدار ملی پیوند خورده است.

حاجی حسینی در عین حال، احترام به حقوق مالکانه شهروندان را نیز بخشی از عدالت می‌داند و می‌افزاید: حکمرانی مطلوب در حوزه زمین، زمانی تحقق می‌یابد که قانون روشن، تصمیم‌های قابل پیش‌بینی و اجرای مقررات؛ عادلانه و بدون تبعیض باشد، بنابراین مدیریت عالمانه اراضی نیازمند نگاه یکپارچه، مبتنی بر داده و دور از مداخلات سلیقه‌ای است و هر چه ضوابط شفاف‌تر و فرایندها ساده‌تر باشد، هم انگیزه تخلف کاهش می‌یابد و هم امکان دفاع مؤثر از حقوق اشخاص فراهم می‌شود.

این وکیل پایه یک دادگستری تأکید می‌کند: امروز بیش از هر زمان دیگری صیانت از اراضی کشاورزی باید در چارچوب یک نگاه ملی و آینده‌نگر دنبال شود؛ نگاهی که توسعه را در تقابل با حفاظت نمی‌بیند، بلکه آن را در پرتو قانون‌مداری، کارآمدی و عدالت تعریف می‌کند.

وی در این ارتباط توضیح می‌دهد: توسعه پایدار زمانی محقق می‌شود که میان نیازهای امروز و حقوق نسل‌های آینده توازن برقرار شود، بنابراین اگر پیشگیری ساختاری تقویت شود، هماهنگی نهادی افزایش یابد و آموزش حقوقی شهروندان در دستور کار قرار گیرد، می‌توان امیدوار بود هم از حجم تخلفات کاسته شود و هم سرمایه اجتماعی نظام مدیریت زمین ارتقا یابد.

حاجی حسینی یادآور می‌شود: زمین امانت است و پاسداری از امانت، نشانه بلوغ حکمرانی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی است.

گلریزان

۹۵۰ زندانی در گیلان چشم‌انتظار کمک‌های مردمی هستند

رئیس ستاد دیه استان گیلان با اشاره به وضعیت زندانیان جرایم غیرعمد گفت: هم‌اکنون ۹۵۰ زندانی جرایم غیرعمد در زندان‌های استان به سر می‌برند که بخش قابل توجهی از آنان بدهکاران مالی و افرادی هستند که بدون قصد مجرمانه گرفتار شده‌اند.

علیرضا یزدانی اظهار کرد: بیشترین جمعیت زندانیان جرایم غیرعمد را بدهکاران مالی تشکیل می‌دهند که برای مهریه و نفقه در زندان هستند یا زنانی که برای واگذاری چک به همسر و ورشکسته شدن او به صورت ناخواسته روانه زندان شده‌اند.

یزدانی با بیان اینکه از ابتدای سال جاری تاکنون ۲۵۲ زندانی جرایم غیرعمد در گیلان آزاد شده‌اند، افزود: از این تعداد ۱۸ نفر زن و ۲۳۴ نفر مرد بودند که با حمایت ستاد دیه و مشارکت خیران، به آغوش خانواده بازگشتند.

رئیس ستاد دیه گیلان مجموع بدهی این زندانیان را هزار و ۶۵۱ میلیارد تومان عنوان کرد و به ایرنا گفت: در این فرایند، ۲۲۹ میلیارد تومان گذشت از سوی شاکیان اخذ و حدود هزار و ۳۶۹ میلیارد تومان از بدهی‌ها تقسیط شده است.

وی یکی دیگر از اقدام‌های مؤثر در آزادی زندانیان جرایم غیرعمد را کمک‌های بلاعوض خیران دانست و افزود: میزان این کمک‌ها از ابتدای سال جاری تاکنون به ۲۵ میلیارد و ۹۰۸ میلیون تومان رسیده است.

رئیس ستاد دیه استان گیلان با اشاره به فرارسیدن ماه مبارک رمضان گفت: این ماه فرصتی برای جلب مشارکت خیران و نیکوکاران است تا با تأمین منابع مالی، زمینه آزادی زندانیان جرایم غیرعمد در ماه‌های پیش‌رو فراهم شود و خانواده‌های بیشتری از آسیب‌های اجتماعی ناشی از حبس سرپرست خانواده نجات پیدا کنند.

جدول ۹۴۰۳

طراح: محمدرضا علی‌زاده zadehalireza@gmail.com

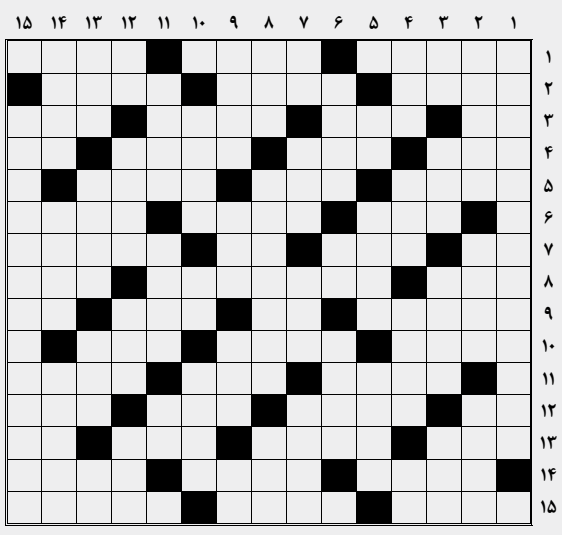

افقی

۱. از مبتلابه‌ترین مشکلات امروز در کشورمان - تکبیرگوی - مترسک ۲. متداول - دایی - محافظت کردن از کسی در مقابل هجوم دشمن ۳. آب‌بند - ترش و شیرین - پرنده مردارخوار - طعام ۴. جوانمرد - موشواره - پوشاننده است و از صفات باری تعالی - کافی ۵. خاک - حمام مقتل امیرکبیر - فرمان کشتی ۶. مرکز بخش او اِ لوار فرانسه - ته‌نشین شونده - باطل‌کننده ۷. خاندان - جستنی معدنچی - به کار بردنی کشتی‌گیر - خیزران ۸. پسوند آغشتگی - بازگرداندن - گاز تنفسی ۹. سمبل - دریا - پشم نرم - عدد عمر ۱۰. از لوازم سیم‌کشی ساختمانی - آدمکش - سخنان بیهوده ۱۱. کم‌فروغ - آهوی کوهی - از ملزومات طبخ آش ۱۲. رود آرام شولوخوف - فریاد کشیدن - آرامگاه - رنگ مطلوب استقلالی‌ها ۱۳. یار نبات - از صفات شیطان به معنی وسوسه‌گر - آوای مگس - جوی خون ۱۴. مستقیم - آهنگر - خواب شیرین ۱۵. ترسناک - یار قوری - بلدرچین

عمودی

۱. بر آستان جانان ... / گلبانگ سربلندی بر آسمان توان زد ۲. ردیاب الکترونیکی - شیشه آزمایشگاهی - جنس مدال نفر دوم مسابقه ۳. صوت ندا - قهرمانی پیاپی یک تیم برای بار دوم - طفل - رسوب ته جوی ۴. ستاره - پارچه مشبک و نیز ابزار کار صیاد - ظاهر گوش و بینی - دشنام ۵. تکیه دادن - صبحدم - غذای خودرو ۶. ماه‌گرفتگی - آخرین نازی - برنا ۷. من+شما - بدبوی پرخاصیت سفره هفت‌سین - برادر طالبی و ملون - آسان ۸. خامه - طغیانگر - گیاه سرشویی ۹. تالار شیشه‌ای - مدرک - جامه درویشی - صوت ندا ۱۰. حبیب خداست - دربست کارخانه - نیلی‌رنگ ۱۱. دفتر ثبت حساب‌های موقتی - نام دخترانه وطنی - زادگاه رازی ۱۲. صوت نفرت - خودرو وطنی از خانواده ایران خودرو - سرمایه جاودانی - رنگ نفرت ۱۳. سوزان - مکتوب فرستادنی - قلمه گیاه - صفحه اینترنت ۱۴. در عذاب - پوست برنج و گندم و امثال آن - خنک‌سازی ۱۵. لگن خاصره
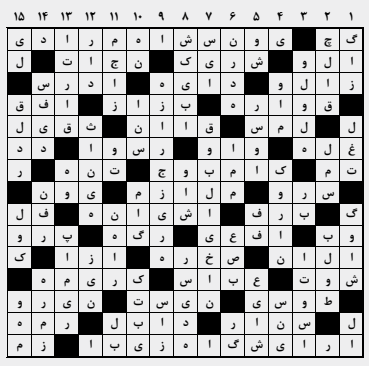
حل جدول شماره قبل